

Het is nooit te oud om van te leren

Delftse Archeologische Notitie 195

Abtswoude 50a in Schipluiden, gemeente Midden-Delfland

Een archeologisch bureau- en verkennend booronderzoek

Iris de Fuijk & Jean Paul Bakx

Archeologie
Delft

Abtswoude 50a in Schipluiden, gemeente Midden-Delfland

Een archeologisch bureau- en verkennend booronderzoek

Iris de Fuijk & Jean Paul Bakx

Opdrachtgever:	Bewoner Abtswoude 50a
Bevoegde overheid:	Gemeente Midden-Delfland
Contactpersoon:	Mevr. M. Kerkhof
Beheer documentatie:	Provincie Zuid-Holland
Type onderzoek:	Bureau- en verkennend booronderzoek
Periode van uitvoer:	April 2019
Aanleiding:	Wijziging bestemmingsplan
Locatie:	Abtswoude 50a
Coördinaten:	84244/443102
Zaakidentiteitsnr. Archis:	4700416100
Projectcode:	MD111
Projectleider:	Drs. J.P. Bakx
Projectmedewerker:	I. de Fuijk (MA)
Status:	Definitieve versie 14 mei 2019

Autorisatie:

drs. J.P.L. Bakx

ISSN: 1879-9590
© 2019 Archeologie Delft

Samenvatting

Voor het perceel van Abtswoude 50a zijn plannen om het huidige bestemmingsplan te wijzigen van agrarisch naar wonen. Hierbij is ook sprake van een medebestemming archeologie. Archeologie en Monumenten Delft heeft de opdracht gekregen om een archeologisch bureauonderzoek en verkennend booronderzoek uit te voeren. Het bureauonderzoek heeft als doel een archeologische verwachting op te stellen om inzicht te krijgen in de mogelijk aanwezige archeologische waarden in het plangebied. Aan de hand van het booronderzoek wordt de archeologische verwachting getoetst om daarmee inzicht te krijgen in de bodemopbouw die aan de basis ligt van de locatiekeuze door de mens in het verleden.

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat er geen archeologische verwachting geldt voor resten uit het Neolithicum en een lage verwachting voor resten uit de IJzertijd, de Romeinse tijd, de Vroege middeleeuwen en de Nieuwe tijd. Daarnaast is gebleken dat er een middelhoge verwachting geldt voor laatmiddeleeuwse resten. Deze resten kunnen verwacht worden op huisterpen die eventueel zijn opgeworpen op dekafzettingen van de Gantel Laag.

De archeologische verwachting is getoetst aan de hand van een verkennend booronderzoek. Uit het booronderzoek is gebleken dat er geen aanwijzingen zijn voor een archeologische vindplaats binnen het plangebied. Op basis van het booronderzoek worden dan ook geen vindplaatsen (meer) verwacht. Er wordt geadviseerd om geen archeologisch vervolgonderzoek uit te laten voeren en om de medebestemming archeologie te laten vervallen. De uiteindelijke beslissing hierover ligt bij het bevoegd gezag, in deze de gemeente Midden-Delfland.

Inhoudsopgave

2	Samenvatting
4	1 Inleiding 1.1 Aanleiding 1.2 Plangebied 1.3 Beleid gemeente Midden-Delfland ten aanzien van archeologie 1.4 Bestemmingsplan
8	2 Bureauonderzoek 2.1 Methoden en richtlijnen 2.2 Resultaten
14	3 Archeologische verwachting en selectieadvies voor vervolgonderzoek 3.1 Archeologische verwachting 3.2 Advies voor vervolgonderzoek
14	4 Veldonderzoek 4.1 Richtlijnen 4.2 Onderzoeksmethoden 4.3 Resultaten veldwerk 4.4 Beantwoording van de onderzoeksvragen
17	5 Conclusie en advies na boonderzoek 5.1 Conclusie 5.2 Advies voor vervolgondezoek
18	Bibliografie
19	Overzicht van afbeeldingen, tabellen & bijlagen
21	Bijlage 1: boorbeschrijvingen

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

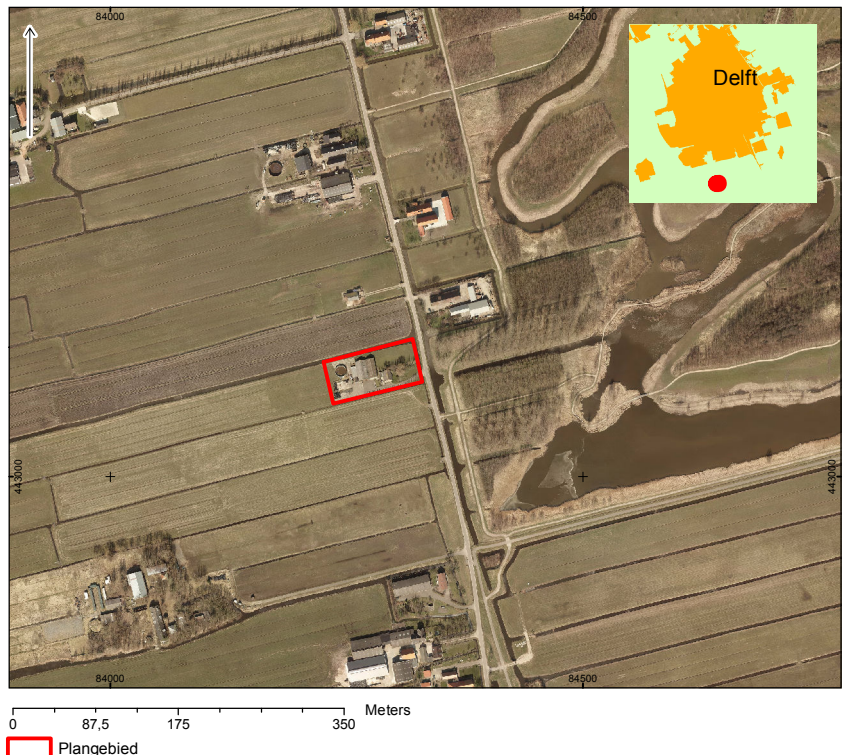
Voor het perceel van Abtswoude 50a zijn plannen om het huidige bestemmingsplan te wijzigen van agrarisch naar wonen. Hierbij dient ook rekening te worden gehouden met een medebestemming archeologie. Archeologie en Monumenten Delft heeft de opdracht gekregen om een archeologisch bureauonderzoek en verkennend booronderzoek uit te voeren. Het bureauonderzoek heeft als doel een archeologische verwachting op te stellen om inzicht te krijgen in de mogelijk aanwezige archeologische waarden in het plangebied. Aan de hand van het booronderzoek wordt de archeologische verwachting getoetst om daarmee inzicht te krijgen in de bodemopbouw die aan de basis ligt van de locatiekeuze door de mens in het verleden.

1.2 Plangebied en voorgenomen ontwikkeling

Het plangebied bestaat uit een perceel dat aan de oostzijde aan de weg Abtswoude grenst (afbeelding 1). Op het perceel bevinden zich een woonhuis, stallen en een bassin. Het plangebied is circa 4.500 m² en het centrumcoördinaat is 84244/443102. Het maaiveld ligt in het westen van het plangebied op circa 2,60 m –NAP en in het oosten op circa 2,30 m –NAP.¹

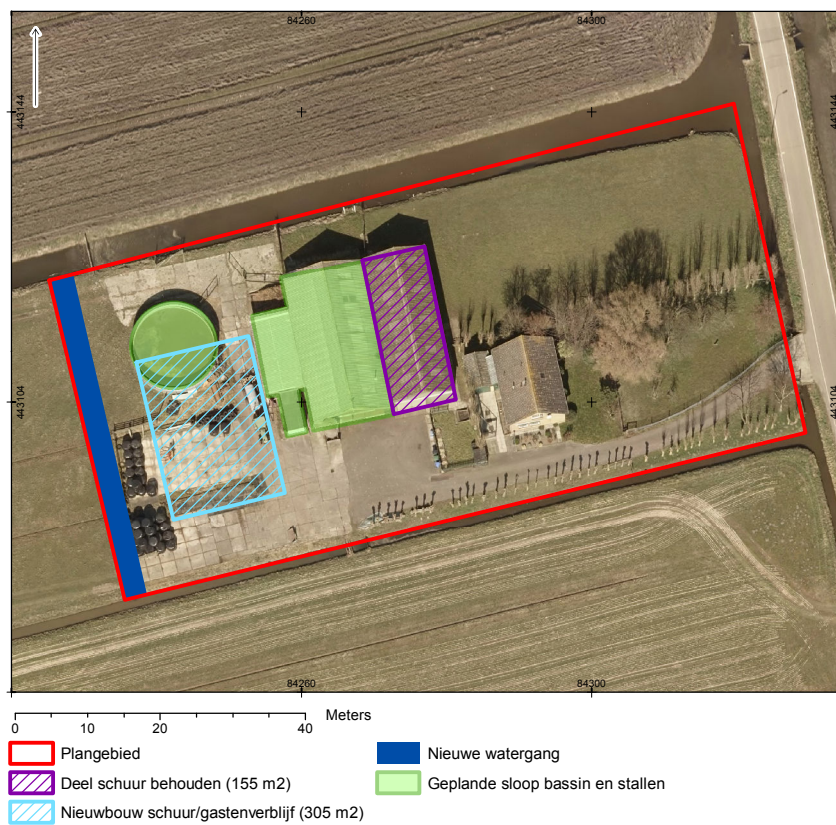
De geplande ontwikkelingen betreffen sloop- en nieuwbouwwerkzaamheden die in de nabije toekomst zullen plaatsvinden. Hierbij worden het huidige bassin en de stallen (afbeelding 2) gesloopt. Een deel van de bestaande stallen blijft behouden als schuur (circa 155 m²). In de stal bevinden zich mestgoten van circa 0,50-0,60 m –mv diep en een gierkelder van 1,5-2,0 m –mv diep. Bij de sloop wordt de bodem niet verder verdiept dan de bestaande fundering. Daarnaast wordt er aan de westzijde van het plangebied een nieuwe schuur/gastenverblijf gebouwd. De omvang van de schuur/het gastenverblijf is circa 305 m². Het is nog niet bekend hoe diep de

¹ www.ahn.maps.arcgis.com, geraadpleegd op 04-04-2019.

Afbeelding 1: het plangebied geprojecteerd op een luchtfoto (bron pdok.nl).

Afbeelding 2: geplande sloop en nieuwbouw in de nabije toekomst.

Afbeelding 3: geplande sloop en nieuwbouw in verdere toekomst.

bodem daarbij verstoord wordt. Wel is bekend dat het gebouw wordt gefundeerd met heipalen. Het type, de afmetingen, de diepte en de onderlinge afstand van de heipalen zijn nog niet bekend. Ten slotte wordt er direct naast het perceel van Abtswoude 50a een nieuwe watergang aangelegd, ten westen van de nieuwe schuur/het nieuwe gastverblijf. Omdat deze watergang wordt opgenomen in het nieuwe bestemmingsplan van het perceel van Abtswoude 50a, is deze eveneens opgenomen in het huidige bureauonderzoek. De omvang van de nieuwe watergang is 157,5 m². De diepte waarop de watergang wordt aangelegd is onbekend.

In de verdere toekomst zullen waarschijnlijk opnieuw sloop- en nieuwbouwwerkzaamheden plaatsvinden in het plangebied (afbeelding 3). Hierbij wordt de behouden schuur afgebroken en opnieuw opgebouwd. De nieuwe schuur zal gefundeerd worden op heipalen. Het type, de afmetingen, de diepte en de onderlinge afstand van de heipalen zijn daarbij nog niet bekend. Tevens zijn er plannen om in de verdere toekomst het huidige woonhuis te slopen en te vervangen door nieuwbouw. De huidige woning is gefundeerd met heipalen. Het is nog niet bekend hoe de nieuwe woning gefundeerd gaat worden. Wel is bekend dat er geen plannen zijn om een kelder aan te leggen.

1.3 Beleid gemeente Midden-Delfland ten aanzien van archeologie

De gemeente Midden-Delfland heeft in 2010 een archeologisch beleid vastgesteld voor de gehele gemeente. Onderdeel van dit beleid is een archeologische beleidskaart voor het gemeentelijk grondgebied.² Deze kaart is gebaseerd op de beschikbare kennis van de lokale landschapsontwikkeling, cultuurhistorie en het bodemarchief. Op de beleidskaart worden de verschillende archeologische verwachtingsgebieden binnen de gemeente gekoppeld aan vrijstellingsgrenzen. Bodemverstorende werkzaamheden die deze grenzen niet overschrijden worden op voorhand vrijgesteld van de verplichting tot het doen van archeologisch onderzoek.

Door middel van het hanteren van een gedifferentieerd vrijstellingenbeleid wordt binnen de gehele gemeente gezocht naar een goede balans tussen de verwachte aanwezigheid van archeologische resten en de voorwaarden die worden verbonden aan bodemverstorende activiteiten.

Beleidskaart

Om de omgang met eventueel aanwezige archeologische waarden goed, maar ook zinvol te laten verlopen, wordt in de gemeente Midden-Delfland alleen archeologisch (voor)onderzoek vereist wanneer de aard van de bodemingrepen dusdanig is dat er daadwerkelijk schade aan het bodemarchief kan optreden. De verschillende beleidszones vereisen dan ook elk een eigen benadering voor wat betreft de vrijstelling van archeologisch onderzoek voor bodemverstoringen tot een bepaalde diepte en omvang.

Het plangebied bevindt zich volgens de beleidskaart van de gemeente Midden-Delfland in een zone met een hoge archeologische verwachting (afbeelding 4). De vrijstellingsgrens die gehanteerd wordt voor deze zone is maximaal 100 m² met een ontgravingsdiepte van maximaal 40 cm onder het maaiveld.³

1.4 Bestemmingsplan

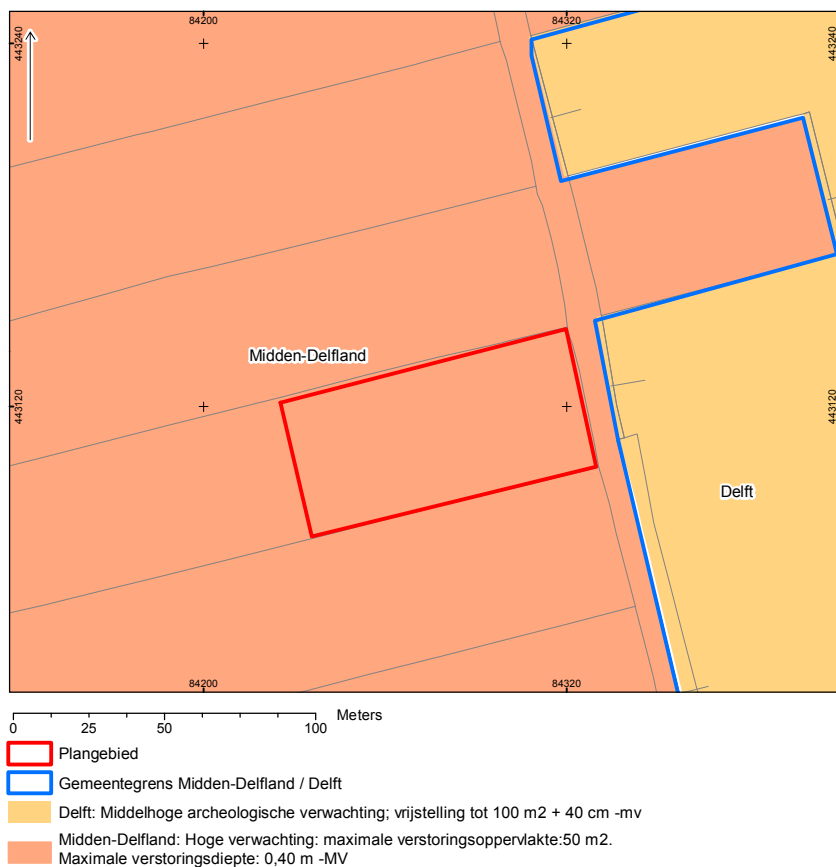
Op het plangebied is momenteel het ontwerp van het nieuwe bestemmingsplan van toepassing: Abtswoude 50a met de enkelbestemmingen tuin en wonen.⁴ Op de plankaart is ter hoogte van het plangebied sprake van een dubbelbestemming Waarde Archeologie 3. Dit houdt in dat er archeologisch onderzoek moet plaatsvinden wanneer in het plangebied de ontwikkeling een oppervlakte heeft groter dan 100 m² en er dieper wordt gegraven dan 40 cm onder het maaiveld.

² Kerkhof et al. 2010.

³ Kerkhof et al. 2010.

⁴ Gemeente Midden-Delfland (ontwerp vastgesteld 21 maart 2019), NL.IM-RO.1842.bp19BG01-ON01, Geraadpleegd via www.ruimtelijkeplannen.nl op 04-04-2018.

Afbeelding 4: het plangebied geprojecteerd op de archeologische beleidskaart van de gemeente Midden-Delfland.

2. Bureauonderzoek

2.1 Methoden en richtlijnen

Het doel van dit bureauonderzoek is het verzamelen van alle bekende gegevens met betrekking tot de verstoringen, geologie, historische-geografie en archeologie in de omgeving van het plangebied. Aan de hand van deze gegevens kan een archeologische verwachting worden opgesteld.

Voor het bureauonderzoek is gebruik gemaakt van de informatie uit het Archeologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN), de geologische kaart Westland-Delfland⁵ en overige bronnen.

Het bureauonderzoek is uitgevoerd volgens de eisen zoals deze zijn opgesteld in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 4.1, van de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; <http://www.sikb.nl>).

2.2 Resultaten

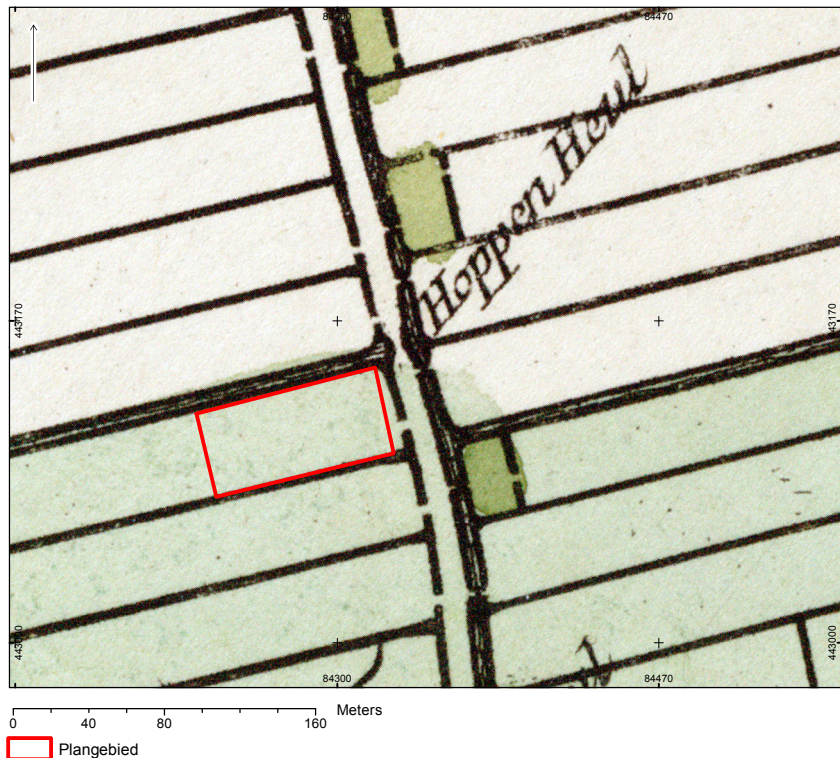
Historisch grondgebruik en bekende verstoringen

Het bestuderen van het historisch grondgebruik van het plangebied kan informatie verschaffen over eventuele archeologische vindplaatsen. Uit de bestudering van oud kaartmateriaal kan blijken of het plangebied in het verleden bebouwd is en of er bijvoorbeeld (water)wegen in het plangebied aanwezig zijn geweest. Ook kunnen ontgravingen en ophogingen door middel van oude kaarten soms in beeld worden gebracht.

Het plangebied bevindt zich in de Lage Abtswoudse polder. Het gebied van en rondom deze polder is vanaf het tweede kwart van de 12^e eeuw in cultuur gebracht.⁶ De polder bestond uit strokenverkaveling waarbij er een boerderij op de bijbehorende strook grond werd gebouwd. Dit leidde tot een lintvormige bebouwing

⁵ Vos et al. 2017.

⁶ Jongma 2010, 9; Kerkhof et al. 2010, 45-46; Bakx & Bult 2013.

Afbeelding 5: het plangebied geprojecteerd op de kaart van Kruikius uit 1712.

langs ontginningsassen die haaks op de verkavelingsrichting stond. Op de kaart van van Kruikius uit 1712 (afbeelding 5) is te zien dat het plangebied ten westen van een ontginningsas lag: de Papsouse weg (later bekend als de weg Abtswoude) met direct ten oosten daarvan een ontginningsloot.⁷ Daarnaast is te zien dat het plangebied in deze periode onbebouwd was en werd gebruikt als grasland/landbouwgrond. Uit recenter kaartmateriaal blijkt dat het plangebied steeds onbebouwd is gebleven tot eind jaren '70 van de vorige eeuw.⁸ De huidige woning is in 1978 gebouwd en de bijgebouwen in 1981.⁹

Binnen het plangebied liggen riolering en diverse kabels en leidingen. Met de aanleg hiervan zal de bodem deels verstoord zijn, maar de exacte mate van verstoring is niet duidelijk. De huidige stand van het waterpeil ligt op 0,60 m –mv.¹⁰

De milieutechnische condities van het plangebied zijn onderzocht in een verkennend en aanvullend bodemonderzoek.¹¹ Dit onderzoek is uitgevoerd met als doel om de milieuhygiënische kwaliteit van de bodem vast te stellen. Hieruit is gebleken dat de bodem op meerdere plekken verontreinigd is met asbest, zware metalen en/of PAK.¹²

Geologie

In het verleden bestond er vaak een nauwe relatie tussen de locatie van nederzettingen en de bodemgesteldheid. Deze relatie werd vaak sterker naarmate de natuur meer beperkingen voor het permanent vestigen van de mens oplegde. Zo was in West-Nederland de aanwezigheid van een droge ondergrond één van de belangrijkste vestigingsfactoren in een gebied dat regelmatig door binnendringend zeewater werd bedreigd. De archeologische verwachting van het plangebied wordt dan ook in hoge mate bepaald door de geologische ondergrond.

Volgens de geologische kaart van het Westland en Delfland¹³ bestaat de top van de natuurlijke bodem in het plangebied uit afzettingen van het Laagcomplex van Westland (afbeelding 6). Deze afzettingen bestaan van boven naar onder uit dekafzettingen van de Gantel Laag van het Laagpakket van Walcheren, op Hollandveen en het Laagcomplex van Delfland¹⁴ en/of strandwallen van de Laag van Rijswijk. De

⁷ Kruikius & Kruikius 1712.

⁸ www.topotijdreis.nl, geraadpleegd op 04-04-2019.

⁹ <https://www.kadaster.nl/situaties/woning/bag-viewer>, geraadpleegd op 04-04-2019.

¹⁰ Apeldoorn 2018, 7.

¹¹ Apeldoorn 2018.

¹² Apeldoorn 2018, 13.

¹³ Vos et al. 2017.

¹⁴ Het Laagcomplex van Delfland komt overeen met Calais II t/m IV, zie Vos et al. 2017, tabel 11.

Afbeelding 6: de geologische ondergrond van het plangebied (naar Vos et al. 2017).

top van de laatstgenoemde zandafzettingen liggen dieper dan 5 m –NAP.¹⁵

De afzettingen van het Laagcomplex van Delfland zijn vanaf ongeveer 4000 voor Chr. afgezet in een periode waarin het plangebied onder sterke invloed van de zee was. Het landschap rondom het plangebied bestond uit een dynamisch waddengebied dat doorsneden werd door getijdengeulen. Tijdens de overstromingen werden dikke lagen zandige en kleiige sedimenten afgezet. Als de zee zich (tijdelijk) weer terugtrok en daarmee ook de afwatering stagneerde, trad vernatting en veengroei op in het waddengebied. In deze periode waren de hoger gelegen geulafzettingen, getijvlakten en duinen aan de kust geschikt voor bewoning. Het huidige plangebied bevindt zich op de lager gelegen delen van het waddengebied in deze periode. Deze natte omstandigheden waren minder geschikt voor permanente bewoning. Vanaf 4000 voor Chr. bouwde de kustlijn zich geleidelijk uit in westelijke richting, waardoor reeksen strandwallen ontstonden (Laag van Rijswijk). Rond 3200 voor Chr. hadden zich strandwallen aan de kust gevormd. De invloed van de zee en de afwatering nam af. Als gevolg trad er in het achterland vernatting op en begon het Hollandveen te groeien. Tot circa 300 voor Chr. vormde zich een uitgestrekt veengebied in het plangebied.

Vanaf de 3^e eeuw voor Chr. heeft het geulsysteem van de Gantel vanuit Naaldwijk in de richting van Rijswijk en Delft het Hollandveen doorgesneden. Het plangebied bevindt zich op 425 m ten zuidwesten van een van de uitlopers van het Gantel geulsysteem en bevindt zich nabij een overgang tussen dekaafzettingen van de Gantel Laag en Hollandveen. Het is mogelijk dat mensen bij de watervoerende Gantel geulen hebben gewoond in de Late IJzertijd. De geulen zorgden voor een afwatering van het veen, waardoor bewoning op het Hollandveen mogelijk werd. Rond 100 voor Chr. raakten de Gantel geulen verland. Buiten de geulen lagen zwaardere kleiige dekaafzettingen op veen. Deze lagergelegen en nattere delen van het landschap waren minder geschikt voor bewoning.

Vanaf het tweede kwart van de 12^e eeuw werd het veengebied nabij het plangebied, de Lage Abtwoudse polder, ontgonnen en werd bewoning (weer) mogelijk. In het overgangsgebied tussen het veen en de dekaafzettingen van de Gantel Laag werden huisterpen opgeworpen, zowel op het veen als op de klei (zie afbeelding 8).¹⁶ De voorkeur voor dit overgangsgebied kan in verband gebracht worden met de oorspronkelijke hoogteligging van het maaiveld ten tijde van de ontginning. Het Hollandveengebied lag hoger dan het veengebied dat met dekaafzettingen van de Gantel werd bedekt.¹⁷ Als gevolg van toenemende cultivering en ontwatering van de veengebieden trad vertering en inklinking van het veen op. Hierdoor zakke het maaiveld en trad inversie op in het landschap. De geulsedimenten van de Gantel Laag werden hierbij opnieuw zichtbaar in het landschap als hooggelegen inversieruggen en werden vanaf de 13^e eeuw weer aantrekkelijk voor bewoning.

Gegevens verkennend milieukundig bodemonderzoek

Op het perceel heeft een verkennend- en aanvullend bodemonderzoek plaatsgevonden.¹⁸ Hierbij zijn 27 boringen gezet en 18 asbestinspectiegaten (0,30 x 0,30 x 0,50 m) gegraven (afbeelding 7). Zes boringen zijn tot 2,0-3,0 m –mv gezet (B10, Pb13, Pb06, B05 en B14, afbeelding 7).

Aan de hand van de boringen kan een globale bodemopbouw worden afgeleid. De eerste 0,50-0,70 m –mv bestaat uit matig zandige bruine klei of bruingrijs zand, soms met veen, met puin. Hieronder ligt in alle boringen matig siltige, blauwgrijze klei (tot 0,80-1,50 m –mv). In de dieper gezette boringen (B05, B10, B14, Pb06, Pb13, afbeelding 6) ligt onder de blauwgrijze klei een veenpakket (tot 2,0-2,5 m –mv). Onder het veenpakket ligt uiterst siltige, donkere blauwgrijze klei in de dieper gezette boringen (tot 3,0 m –mv).

Omdat het grondonderzoek geen archeologische of geologische boringen betreft, kunnen de milieukundige resultaten niet met volledige zekerheid worden gekoppeld aan de geologische bodemopbouw van het plangebied. De aanwezigheid van de zandige klei en puinhoudende zandlagen lijken echter een aanwijzing dat de bodem in het plangebied tot 0,50-0,70 m –mv is geroerd.

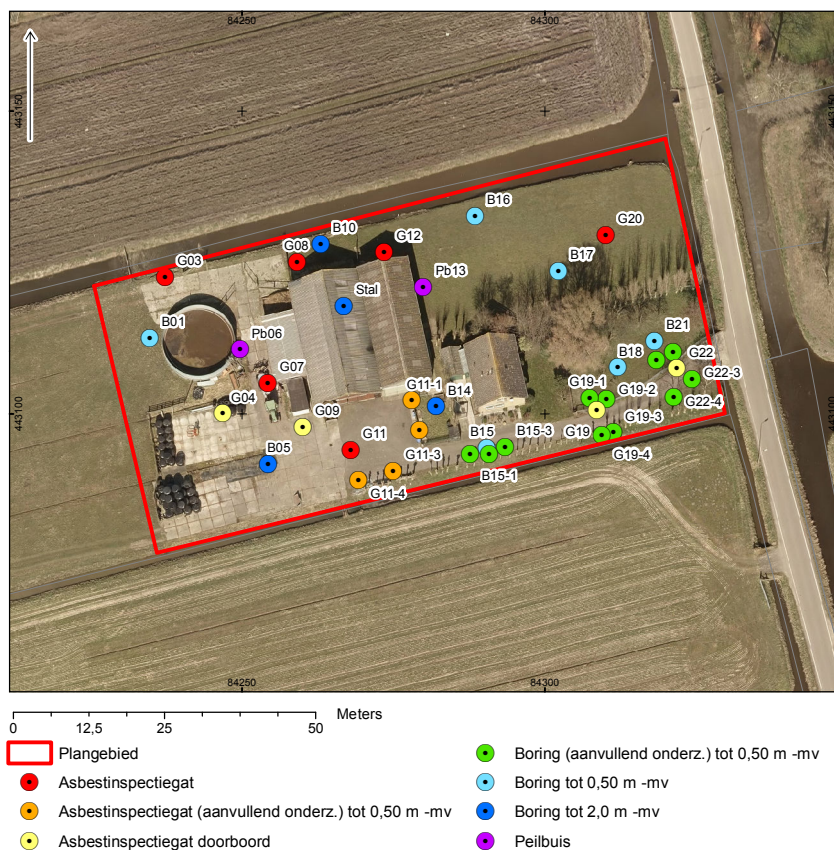
¹⁵ De verschillende lagen die in het plangebied liggen komen niet voor in de lithostratigrafische eenheden van de nieuwe geologische kaart van Westland-Delfland. Deze lagen zijn toegeschreven aan het Laagcomplex van Westland.

¹⁶ Jongma 2010, 9; Kerkhof et al. 2010, 46-47; Bakx & Bult 2013.

¹⁷ Bakx & Bult 2013, 22.

¹⁸ Apeldoorn 2018.

Afbeelding 7: locaties boringen van milieukundig bodemonderzoek (naar Apeldoorn 2018).

Archeologisch onderzoek in en rond het plangebied

In de omgeving van het plangebied zijn een aantal archeologische onderzoeken uitgevoerd. In deze paragraaf volgt een bespreking van de nabijgelegen vindplaatsen en onderzoeken die hebben plaatsgevonden binnen een buffer van 500 m rondom het plangebied (afbeelding 8).¹⁹

Het plangebied bevindt zich 150 m ten oosten van een lint van vindplaatsen die in kaart zijn gebracht tijdens een veldkartering (tabel 1).²⁰ Deze vindplaatsen bestaan uit huisterpen die zijn gedateerd in de Late Middeleeuwen. Het bewoningslint bevindt zich in een overgangsgebied van veen naar klei (afbeelding 6) en bestaat uit de ontginningsboerderijen van de Abtswoudse polder vanaf de Late Middeleeuwen. Twee vindplaatsen zijn gedateerd in de Romeinse tijd op basis van de aanwezigheid van fragmenten aardewerk (vindplaats 1 en 3).

Ten zuidwesten van het plangebied heeft een verkennend booronderzoek (A)²¹ en een archeologische begeleiding (B)²² plaatsgevonden ter hoogte van Abtswoude 52. Tijdens het booronderzoek is vanaf 2,5-3,0 m –NAP (0,20-0,80 m –mv) een oude ophogingslaag aangetroffen. Deze ophoging, bestaande uit klei met fosfaatvlekken, is geïnterpreteerd als een oude terplaag. Hierop lag een recentere ophogingslaag met zand en puin uit de 20^e eeuw tot aan het maaiveld. In deze bovenste ophogingslaag zijn ook historisch puin en fragmenten roodbakkerend geglazuurd aardewerk gevonden die niet gedateerd zijn. Onder de oude terplaag lag vanaf 2,5-3,5 m –NAP (0-0,90 m –mv) veraard veen. De oude terplaag bevond zich op de locatie waar volgens historisch kaartmateriaal uit de 17^e eeuw bebouwing gestaan heeft.²³ De bodemopbouw uit het booronderzoek is opnieuw waargenomen en daarmee bevestigd tijdens de archeologische begeleiding.²⁴ Tijdens de begeleiding zijn sporen van houten beschoeiing van een sloot uit de Nieuwe tijd aangetroffen en enkele fragmenten aardewerk. De sloot is gedateerd in het midden van de 19e eeuw op basis van historisch kaartmateriaal. Er is één fragment Elmpoterwaer (datering: 1100-1350) aangetroffen in de oude terplaag. De sloot en de beschoeiing zijn in verband gebracht met bebouwing op de huisterp uit de Nieuwe tijd. Er zijn geen concrete aanwijzingen aangetroffen dat de terp al in de 13e eeuw bebouwd en bewoond is geweest.

¹⁹ De nummers die in deze paragraaf genoemd worden, staan in afbeelding 8.

²⁰ Bult 1983.

²¹ Wilbers 2014.

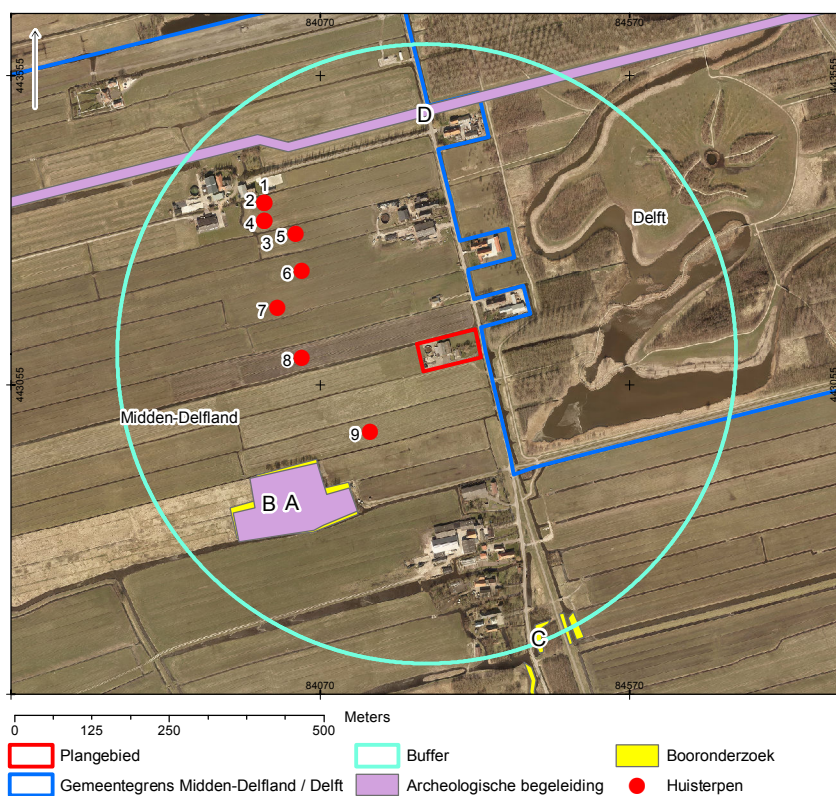
²² Beck 2019.

²³ Wilbers 2014, 15.

²⁴ Beck 2018, 14-15.

Nummer (zie afbeelding 8)	Onderzoeksmeldingsnummer	Toponiem	Plaats	Gemeente	Complextype	Datering	Opmerking
1	3215524100	Abtswoudsche Polder 14	Schipluiden	Midden-Delfland	Onbekend	Romeinse tijd	losse fragmenten aardewerk
2	3072673100	Abtswoudsche Polder 14	Schipluiden	Midden-Delfland	Huisterp	Late Middeleeuwen B	.
3	3189743100	Abtswoudsche Polder 18	Schipluiden	Midden-Delfland	Huisterp	Romeinse tijd	.
4	3072698100	Abtswoudsche Polder 18	Schipluiden	Midden-Delfland	Huisterp	Late Middeleeuwen	.
5	2710862100	Abtswoudsche Polder 08	Schipluiden	Midden-Delfland	Huisterp	Late Middeleeuwen B	.
6	3072657100	Abtswoudsche Polder 09	Schipluiden	Midden-Delfland	Huisterp	Late Middeleeuwen A - Late Middeleeuwen B	.
7	2710870100	Abtswoudsche Polder 10	Schipluiden	Midden-Delfland	Huisterp	Late Middeleeuwen A - Late Middeleeuwen B	.
8	3072665100	Abtswoudsche Polder 12	Schipluiden	Midden-Delfland	Huisterp	Late Middeleeuwen	.
9	2710887100	Abtswoudsche Polder 13	Schipluiden	Midden-Delfland	Huisterp	Late Middeleeuwen	.

Tabel 1: overzicht van huisterpen in de directe omgeving van het plangebied.

Afbeelding 8: onderzoeken rondom het plangebied binnen een straal van 500 m.

Op 440 m ten zuiden van het plangebied heeft een verkennend booronderzoek plaatsgevonden aan het Broertjespad (C).²⁵ Uit dit onderzoek is gebleken dat de bovenste laag tot circa 0,50 m –mv uit een rommeling pakket bestaat van veraard veen en humusrijke klei. Dit pakket ligt op Hollandveen waarvan de bovenste 0,10-0,30 m is veraard. Vanaf 1,60-2,05 m –mv ligt onder het veen matig slappe, zwak siltige klei. Deze laatstgenoemde laag is geïnterpreteerd als het laagcomplex van Delfland. Er zijn in geen van de boringen archeologische indicatoren aangetroffen.

Ten slotte is 350 m ten noorden van het plangebied een archeologische begeleiding uitgevoerd ten behoeve van de aanleg van een leidingtracé (D).²⁶ Het deel in de Lage Abtswoudse polder, nabij het huidige plangebied heeft twee waarnemingen opgeleverd: de eerste waarneming bestond uit een greppel. Deze greppel was gevuld met ‘vuile’ grijze klei en is niet gedateerd. De tweede waarneming bestond uit twee greppels uit de Romeinse tijd, circa 12 m ten oosten van de Abtswoude weg. Een van de greppels had een noordwest-zuidoost oriëntatie. De andere greppel was deels zichtbaar en lag mogelijk haaks op de eerste greppel. De noordwest-zuidoost georiënteerde greppel was gevuld met donkergrijze klei, de tweede greppel was gevuld met lichtgrijze, zandige klei.

²⁵ Exaltus & Dijkstra 2015.

²⁶ Bult & Steen 2002.

3 Archeologische verwachting en selectieadvies voor vervolgonderzoek

3.1 Archeologische verwachting

Op basis van de geologische ondergrond, het archeologisch onderzoek in de omgeving van het plangebied en het historisch kaartmateriaal kunnen verschillende verwachtingen voor archeologische resten uitgesproken worden. Daarbij wordt aandacht besteed aan elk van de volgende eigenschappen van eventuele vindplaats(en):

- Datering, minimaal in hoofdperioden (zoals Romeinse tijd, Late Middeleeuwen etc.)
- Complextype (zoals nederzetting, grafveld, akkerlaag etc.)
- Locatie (eventueel met aanduiding in welk deelgebied)
- Uiterlijke kenmerken (artefacten en type indicatoren)
- Omvang
- Gaafheid en conservering; (mogelijk relateren aan grondwaterpeil)
- Mogelijke verstoringen (waaronder ook veranderingen, veroorzaakt door post-depositionele processen)
- Diepteligging (ook zichtbaar/niet-zichtbaar)

Er geldt geen archeologische verwachting voor archeologische resten uit het Neolithicum. De bodem, bestaande uit afzettingen van het Laagcomplex van Delfland, was in deze periode te nat voor bewoning.

Er geldt een lage verwachting op IJzertijd en Romeinse bewoning. Het plangebied bevindt zich op de locatie van dekafzettingen van de Gantel Laag. Deze lager gelegen en nattere gebieden in het landschap vormden minder geschikte locaties voor bewoning. Er geldt eveneens een lage verwachting voor archeologische resten uit de Nieuwe tijd. Uit het historisch kaartmateriaal is gebleken dat het plangebied onbebouwd is gebleven tot 1978.

Er geldt een middelhoge verwachting op vindplaatsen uit de Late Middeleeuwen. Het plangebied bevindt zich nabij de overgang van een veengebied naar kleigebied waar vanaf de Late Middeleeuwen veenontginningen plaatsvonden. Het plangebied bevindt zich nabij een bewoningslint van laatmiddeleeuwse huisterpen. Eventuele archeologische resten kunnen verwacht worden op huisterpen, opgeworpen op de dekafzettingen van de Gantel Laag. De exacte dieptes van een eventuele (huis) terplaag en dekafzettingen van de Gantel Laag zijn onbekend. Bij het nabijgelegen booronderzoek aan Abtswoude 52 bevindt zich een terplaag vanaf 2,5-3,0 m –NAP. Indien er een terplaag binnen het plangebied aanwezig is, dan kan deze laag vrij dicht onder het maaiveld verwacht worden. Op basis van het milieukundige bodemonderzoek kan echter niet uitgesloten worden dat de eerste 0,50-0,70 – mv van de bodem in het huidige plangebied is geroerd.

De archeologische resten kunnen bestaan uit sporen van landgebruik, zoals verkavelingssystemen of nederzettingsterreinen met sporen van huizen, sloten, waterputten en kuilen. De verwachte omvang van de huisterp(en) bedraagt 35-40 bij 30 m.²⁷ Naast verschillende sporen kan er vondsmateriaal voor deze periodes verwacht worden zoals aardewerk (bijvoorbeeld kook- en/of voorraadpotten en servies), hout, metaal, bouwmaterialen (zoals baksteen), houtschoor en (dierlijk) bot.

De archeologische resten kunnen mogelijk verstoord zijn door de aanleg van de bestaande riolering en kabels en leidingen in het plangebied. Over de conservering van de archeologische resten kunnen op basis van het bureauonderzoek geen uitspraken worden gedaan.

²⁷ Kerkhof et al. 2010, 46.

3.2 Advies voor vervolgonderzoek

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat er een middelhoge verwachting geldt voor laatmiddeleeuwse resten. Deze resten kunnen verwacht worden op huisterpen die eventueel zijn opgeworpen op dekafzettingen van de Gantel Laag. Omdat (nog) niet bekend is hoe diep en op welke wijze de bodem bij de werkzaamheden geroerd gaat worden en op welke diepte er mogelijk geroerde bovengrond ligt, kan nog niet uitgesloten worden dat eventuele archeologische resten verstoord gaan worden of reeds verstoord zijn. Op basis van de archeologische verwachting en de omvang van de geplande werkzaamheden wordt daarom geadviseerd de verwachting te toetsen door middel van een verkennend booronderzoek. Gezien de grootte van het plangebied (4.500 m²) wordt geadviseerd om vijf boringen te zetten in die gebieden waar in de nabije en verdere toekomst graafwerkzaamheden zullen plaatsvinden. Er wordt geadviseerd om de boringen tot ten minste 1 m in de natuurlijke bodem te zetten. Tevens wordt geadviseerd om één van de boringen tot ten minste 4 m in de bodem te zetten, dit ter controle van de diepere ondergrond.

4. Veldonderzoek

4.1 Richtlijnen

De veldwerkzaamheden voor een karterend booronderzoek worden uitgevoerd volgens procescertificaat BRL SIKB 4000, versie 4.1 (certificaatnummer: K95429/02), waarbij het onderliggende protocol 4003 wordt gehanteerd.

4.2 Onderzoeksmethoden

Het veldonderzoek bestond uit een verkennend booronderzoek. Met behulp van grondboringen kan de bodem worden onderzocht op de aanwezigheid van archeologisch materiaal. Booronderzoek biedt tevens de mogelijkheid de stratigrafische positie van de grondlagen met archeologische vondsten nauwkeurig te bepalen, zodat de dikte van een eventueel archeologisch niveau en de diepte waarop de archeologische sporen te verwachten zijn, kan worden bepaald. Met booronderzoek is het mogelijk de geologische bodemopbouw in kaart te brengen en door de mens en natuurlijke bodemerosie ontstane verstoringen van de bodem vast te stellen. Voor het booronderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen gebruikt²⁸:

- Hoe ziet de stratigrafie van het plangebied er uit en is de bodemopbouw intact?
- Zijn er aanwijzingen voor archeologische vindplaatsen binnen het plangebied, en zo ja, wat is de aard (datering, uiterlijke kenmerken (artefacten en type indicatoren), complextypen, en gaafheid), de diepteligging, de stratigrafische positie en de omvang van de vindplaats(en)?
- Wat is het advies ten aanzien van eventueel archeologisch vervolgonderzoek?

De boorprofielen zijn beschreven in een hiervoor ontwikkeld computerprogramma. Dit is gedaan volgens de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode, samengesteld door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB).²⁹ Hierbij worden onder andere de textuur van de bodemlagen, de kleur en de diepte genoteerd. Bovendien worden de eventuele archeologische indicatoren (scherven, bot, steen, houtskool, etc.) vermeld. Andere aanwijzingen voor de aanwezigheid van oude bewoning, zoals in de grond aanwezige fosfaten, zijn ook gedocumenteerd. De exacte locatie van alle boringen en de hoogte van het huidige maaiveld is vastgelegd met behulp van een GPS.

4.3 Resultaten veldwerk

Er zijn vijf boringen gezet in het plangebied (afbeelding 9). Vier boringen zijn tot 2 m –mv gezet (boringen 1, 2, 3 en 5) en één tot 3 m –mv (boring 4). Omdat de bodemopbouw overeenkwam met de verwachting is niet tot 4 m –mv geboord.

In de boringen 1 t/m 4 bestaat de eerste 0,20-0,30 m uit bruin, matig grof, opgebracht zand (tot 2,58 – 2,89 m -NAP). Hieronder bevindt zich in alle boringen een bouwvoor van 0,15-0,30 m dik, bestaande uit zwak zandige, grijsbruine of donkere blauwgrijze klei. Onder de bouwvoor ligt in alle boringen een stevige, sterk siltige en grijze of blauwgrijze kleilaag (Vanaf 2,73-3,11 m –NAP). Het betreffen hier dekafzettingen van de Gantel Laag van het Laagpakket van Walcheren. In boringen 2 en 5 is deze laag geoxideerd en zijn er veel ijzeroxidevlekken waargenomen. In de overige boringen is deze laag gereduceerd. In boring 4 zijn de dekafzettingen bovenaan matig stevig en wordt deze laag slapper vanaf 3,58 m –NAP. Onder de dekafzettingen van de Gantel Laag is in alle boringen Hollandveen aangetroffen (vanaf 3,69-4,19 m –NAP). In boringen 1, 2 en 5 bestaat de bovenste 0,25-0,30 m van dit veenpakket uit veraard veen. In boring 4 volgt onder het Hollandveen slappe, matig siltige, lichtgrijze klei met enkele plantenresten. Deze laag kan geïnterpreteerd worden als het Laagcomplex van Delfland. Er zijn tijdens het booronderzoek geen archeologische

²⁸ Bakx 2019.

²⁹ Bosch et al. 2006.

Afbeelding 9: locaties van de boorpunten.

indicatoren aangetroffen die kunnen wijzen op een archeologische vindplaats.

4.4 Beantwoording van de onderzoeksvragen

In deze paragraaf worden de voor dit onderzoek opgestelde onderzoeksvragen beantwoord.

Hoe ziet de stratigrafie van het plangebied er uit en is de bodemopbouw intact?

De top van de bodem bestaat uit een verstoorde bovengrond met daaronder van boven naar onder een bouwvoor, dekafzettingen van de Gantel Laag van het Laagpakket van Walcheren, Hollandveen en afzettingen van het Laagcomplex van Delfland.

Zijn er aanwijzingen voor archeologische vindplaatsen binnen het plangebied, en zo ja, wat is de aard (datering, uiterlijke kenmerken (artefacten en type indicatoren), complextype, en gaafheid), de diepteligging, de stratigrafische positie en de omvang van de vindplaats(en)?

Er zijn geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van een archeologische vindplaats. Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen, zoals bijvoorbeeld houtskool, bot of aardewerk.

Wat is het advies ten aanzien van eventueel archeologisch vervolgonderzoek?

Op basis van het bovenstaande worden er geen vindplaatsen (meer) verwacht en daarom wordt geadviseerd geen archeologisch vervolgonderzoek uit te laten voeren.

5 Conclusie en advies na booronderzoek

5.1 Conclusie

Uit het booronderzoek is gebleken dat er geen aanwijzingen zijn voor de aanwezigheid van een archeologische vindplaats binnen het plangebied.

5.2 Advies voor vervolgonderzoek

Aangezien er geen indicatoren aanwezig zijn voor archeologische vindplaatsen, wordt geadviseerd om geen archeologisch vervolgonderzoek uit te voeren en om de medebestemming archeologie te laten vervallen. De uiteindelijke beslissing over vervolgonderzoek ligt bij het bevoegd gezag, in deze de gemeente Midden-Delfland.

Mocht tijdens de geplande werkzaamheden blijken dat binnen het plangebied toch archeologische waarden aanwezig zijn, dan dienen deze in het kader van de Erfgoedwet (paragraaf 5.4) te worden gemeld bij de minister van OCW. In de praktijk komt dit erop neer dat archeologische toevalsvondsten worden gemeld bij de bevoegde overheid, in deze de adviseur Archeologie van de gemeente Midden-Delfland mevrouw M. Kerkhof (06-53988767 of mkerkhof@delft.nl). Deze algemene meldingsplicht is altijd van toepassing en dus ook in gebieden die bij voorbaat zijn vrijgesteld van archeologisch onderzoek en gebieden die na archeologisch (voor) onderzoek zijn vrijgegeven voor ontwikkeling. Het is mogelijk dat na melding blijkt dat het om een vondst gaat waarvoor het bevoegd gezag nader onderzoek vereist.

Literatuur

Gebruikte afkortingen

ADC	Archeologisch Diensten Centrum
DAR	Delftse Archeologische Rapporten
IDDS	Industrial Design and Development Services
NAR	Nederlandse Archeologische Rapporten

Apeldoorn, G., 2018: Verkennend en aanvullend bodemonderzoek Abtswoude 50a te Schipluiden, *Miltrop Optimale milieutechniek rapport M2423-18 VBO Abtswoude 50a Schipluiden v3*.

Bakx, J.P., 2019: *Plan van Aanpak Bureau- en booronderzoek Abtswoude 5a Schipluiden*.

Bakx, J.P. & E.J. Bult, 2013: Een opschuivend boerenerf uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Een opgraving in de Lage Abtswoudse Polder, gemeente Midden-Delfland, *DAR 116*.

Beck, T.S. 2019: Schipluiden, gemeente Midden-Delfland – plangebied Abtswoude 52, *ADC rapport conceptversie maart 2019*.

Bosch, J.H.A., A.A. de Groof, T. Hazenberg, S. de Vries & F.S. Zuidhof, 2006: *Archeologische boorbeschrijvingswaaier, Gouda*.

Bult, E.J., 1983: Midden-Delfland, een archeologische kartering. Inventarisatie, waardering en bewoningsgeschiedenis, *NAR 2*.

Bult, E.J. & E.J. van der Steen 2002: Rapportage tracébegeleiding Waterbedrijf Europoort, *DAR conceptversie 2002*.

Exaltus, R. & W. Dijkstra, 2015: Abtswoude, Broertjespad (Gemeente Midden-Delfland, ZH). Een archeologisch bureau- en verkennend booronderzoek, *Steekproefrapport 2015-10/10*.

Kerkhof, M., E.J. Bult & B. Penning, 2010: Midden-Delfland. Een archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart, *DAR 100*.

Jongma, S., 2010: Abtswoude 40. Een inventariserend veldonderzoek middels proefsleuven in Delft, *DAR 95*.

Kruikius, N. & J. Kruikius, 1712: *'t Hooge heemraedschap van Delflant, gemeten en in kaarte gebracht door Nicol. en Jac. Kruikius. Schaal 1:10.000, Alphen aan den Rijn*.

Vos, P.C., M. IJsselstijn, S. Jongma & S. de Vries, 2017: Het ontstaan van Westland-Delfland, gebaseerd op paleolandschappelijke onderzoek en getijsysteemkennis. Toelichting op de regionale paleolandschappelijke kartering, uitgevoerd in het kader van het uitbrengen van de Atlas van het Westland, *DAR 130*.

Wilbers, A.W.E., 2014: Abtswoude 52, Schipluiden, gemeente Midden-Delfland, *IDDS Archeologie rapport 1640*.

Overige geraadpleegde bronnen

www.ahn.maps.arcgis.com, 04-04-2019.

www.pdok.nl, 04-04-2019.

www.ruimtelijkeplannen.nl, 04-04-2019.

<https://www.kadaster.nl/situaties/woning/bag-viewer>, 04-04-2019.

Overzicht van afbeeldingen, tabellen & bijlagen

Afbeelding 1 [blz. 4]

Het plangebied geprojecteerd op een luchtfoto (bron pdok.nl).

Afbeelding 2 [blz. 5]

Geplande sloop en nieuwbouw in de nabije toekomst.

Afbeelding 3 [blz. 5]

Geplande sloop en nieuwbouw in de verdere toekomst.

Afbeelding 4 [blz. 7]

Het plangebied geprojecteerd op de archeologische beleidskaart van de gemeente Midden-Delfland.

Afbeelding 5 [blz. 8]

Het plangebied geprojecteerd op de kaart van Kruikius uit 1712.

Afbeelding 6 [blz. 9]

De geologische ondergrond van het plangebied (naar Vos *et al.* 2017).

Afbeelding 7 [blz. 11]

Locaties boringen van milieukundig bodemonderzoek (naar Apeldoorn 2018).

Afbeelding 8 [blz. 12]

Bekende archeologische vondstlocaties en onderzoeken in en rondom een straal van 500 m rondom het plangebied.

Afbeelding 9 [blz. 17]

Locaties van de boorpunten.

Tabel 1 [blz. 12]

Overzicht van huisterpen in de directe omgeving van het plangebied.

Bijlage 1 [blz. 21]

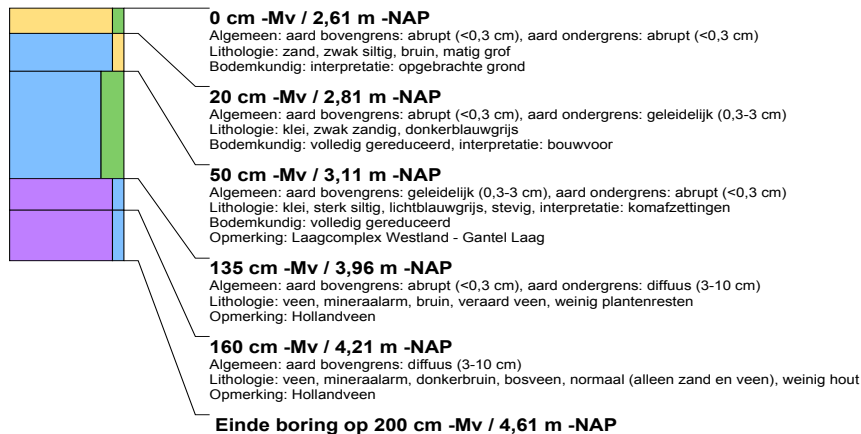
Boorbeschrijvingen.

Bijlage 1

Boorbeschrijvingen

boring: MD111-1

beschrijver: JPB, datum: 26-4-2019, X: 84.254,77, Y: 443.090,86, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, hoogte: -2,61, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: matig, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Midden-Delfland, plaatsnaam: Schipluiden, opdrachtgever: particulier, uitvoerder: Archeologie Delft

boring: MD111-2

beschrijver: JPB, datum: 26-4-2019, X: 84.227,09, Y: 443.107,36, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, hoogte: -2,60, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Midden-Delfland, plaatsnaam: Schipluiden, opdrachtgever: particulier, uitvoerder: Archeologie Delft

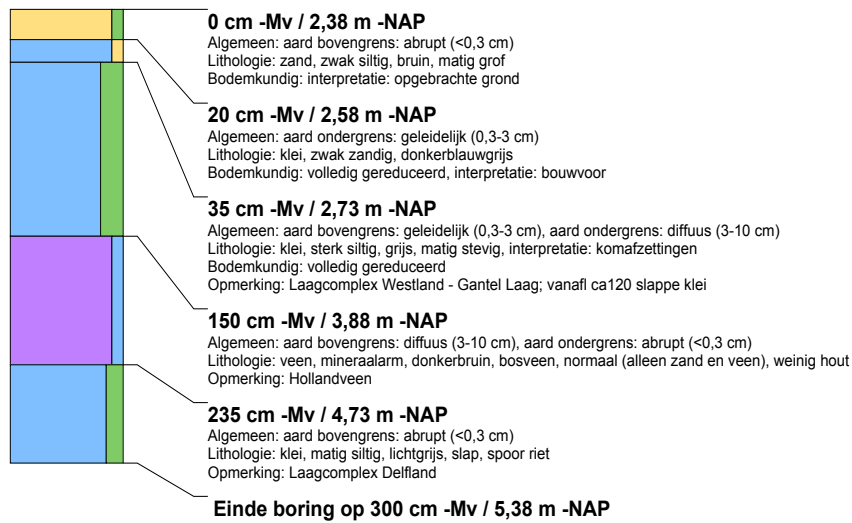
boring: MD111-3

beschrijver: JPB, datum: 26-4-2019, X: 84.281,57, Y: 443.098,63, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, hoogte: -2,39, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: plantsoen, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Midden-Delfland, plaatsnaam: Schipluiden, opdrachtgever: particulier, uitvoerder: Archeologie Delft

boring: MD111-4

beschrijver: JPB, datum: 26-4-2019, X: 84.272,97, Y: 443.128,44, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, hoogte: -2,38, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Midden-Delfland, plaatsnaam: Schipluiden, opdrachtgever: particulier, uitvoerder: Archeologie Delft

boring: MD111-5

beschrijver: JPB, datum: 26-4-2019, X: 84.315,66, Y: 443.111,28, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, hoogte: -2,44, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: boomgaard, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Midden-Delfland, plaatsnaam: Schipluiden, opdrachtgever: particulier, uitvoerder: Archeologie Delft

